

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni Adaylarının Çocuk Katılım Farkındalıklarının İncelenmesi: Bayburt Üniversitesi Örneği

Miraç MAKUL¹, Emre BOZ²

¹Bayburt Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. <https://orcid.org/0000-0003-2647-2914>

²Bayburt Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. <https://orcid.org/0000-0001-8117-9329>

To cite this article/ Atıf için:

Makul, M., & Boz, E. (2022). Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çocuk katılım farkındalıklarının incelenmesi: Bayburt üniversitesi örneği. *Uluslararası Bozok Spor Bilimleri Dergisi*, 3(2), 1-14.

Özet

Bu araştırma, beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çocuk katılım farkındalık düzeylerinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda nicel bir araştırma olan bu çalışmada, amaç ile tutarlı olarak genel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Bayburt Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi'nde beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünde öğrenim gören 41'i kadın ve 68'i erkek olmak üzere toplam 109 beden eğitimi ve spor öğretmeni adayı oluşturmaktadır. Araştırma grubunun seçiminde olasılıklı olmayan örnekleme yaklaşımlarından birisi olan kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak ise iki ayrı anket formu kullanılmıştır. Anket formunun ilk bölümünde "Kişisel Bilgi Formu", ikinci bölümünde ise "Çocuk Katılımı Farkındalık Ölçeği" araştırma grubuna yöneltilmiştir. Verilerin analizi sürecinde ilk olarak veri toplama araçları ile elde edilen ham verilerin öncelikle veri türü göz önünde bulundurularak tanımlayıcı istatistikleri hesaplanmıştır. Daha sonra istatistiksel tekniklerden t-Testi, ANOVA ve Korelasyon testlerinden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda; beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının cinsiyet, ikamet edilen yerleşim yeri ve aktif spor yapma durumlarına bağlı istatistiki açıdan farklılığa ulaşılmazken, sınıf değişkenine bağlı katılımda zorlama alt boyutunda anlamlı farklılık tespit edilmiştir ve bu farklılık 2. sınıf öğrencilerinin ortalama puanlarının 4. sınıf öğrencilerine oranla daha yüksek olmasından kaynaklanmıştır. Korelasyon analizi sonuçlarına göre ise; katılımda dekorasyon alt boyutu ile yaş değişkeni arasında pozitif yönde ilişki olduğu tespit edilmiştir. Dahası kişisel gelir ve aile geliri değişkenleri ile "Katılımda Zorlama" alt boyutu arasında negatif yönde ilişki olduğu ve aylık ortalama kişisel gelir ile "Katılımda Çocuğun Görüşüne Saygı" alt boyutu arasında pozitif yönde ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Son olarak, katılımcıların internet ortamında ve sosyal medyada geçirdikleri zaman dilimlerine ilişkin "Katılımda Zorlama" alt boyutu ile negatif yönde, sosyal medyada geçirilen zaman değişkenine bağlı "Katılımda Çocuğun Görüşüne Saygı" alt boyutu ile aralarında pozitif yönde ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Beden eğitimi ve spor, Öğretmen adayı, Çocuk katılımı.

Examining Child Participation Awareness of Physical Education and Sports Teacher Candidates: The Case of Bayburt University

Abstract

This research was carried out to examine the child participation awareness levels of physical education and sports teacher candidates. In this context, in this study, which is a quantitative research, the general survey model was used in accordance with the purpose. The study group of the research consists of a total of 109 physical education and sports teacher candidates, 41 female and 68 male, studying in the Department of Physical

Education and Sports Teaching at Bayburt University, Faculty of Sports Sciences. Convenience sampling method, which is one of the non-probability sampling approaches, was used in the selection of the research group. Two separate questionnaire forms were used as data collection tool. In the first part of the questionnaire, "Personal Information Form" and in the second part, "Child Participation Awareness Scale" was directed to the research group. In the process of data analysis, first of all, descriptive statistics were calculated by considering the data type of the raw data obtained with the data collection tools. Then, statistical techniques t-Test, ANOVA and Correlation tests were used. As a result of the research; While there was no statistical difference between physical education and sports teacher candidates depending on gender, place of residence and active sports, a significant difference was found in the sub-dimension of participation depending on the class variable, and this difference was found to be higher for the average scores of the 2nd grade students compared to the 4th grade students. caused by it. According to the results of the correlation analysis; It has been determined that there is a positive relationship between the decoration sub-dimension and the age variable in participation. Moreover, it was concluded that there was a negative relationship between the personal income and family income variables and the "Compulsion to Participate" sub-dimension, and there was a positive relationship between the monthly average personal income and the "Respect for the Child's View in Participation" sub-dimension. Finally, it has been concluded that there is a negative relationship between the "Forcing in Participation" sub-dimension regarding the time periods spent by the participants on the internet and social media, and a positive relationship between the "Respect for the Child's View in Participation" sub-dimension, which is related to the time spent on social media.

Keywords: Physical education and sports, Pre-service teacher, Child participation

GİRİŞ

Bir toplumun oluşması için farklı öğelerin bir araya gelmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu öğeler arasında beklide en önem arz eden unsur çocuklardır. Bu bağlamda bir toplumun geleceği için içerisinde yaşamını sürdüren tüm çocukların fikir, ahlak, ruh ve beden eğitimlerinin ve gelişimlerinin sağlanması önem arz etmektedir. Çünkü bir çocuğun fikri, ahlakı, ruhu ve de bedeni gelişime açıktır ve korunmaya ihtiyaç duyar (İnan, 1995). Bu denli hassas olan çocuk kavramı, günümüzde popülaritesini koruyan ve birçok disiplinde araştırma konusu olarak çalışılmaya devam edilen bir kavram halindedir. Bu durum yalnızca günümüzde değil neredeyse bütün tarihsel süreçlerde de çalışılmış ve geliştirilmeye ihtiyaç duyulmuştur (Uğurlu ve Gülsen, 2014). Bunun sebebinin ise çocukların her toplumda korunmaya muhtaç bireyler olarak tanımlanmasından ve çeşitli ihmal ve istismara maruz bırakılmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Tüm bu yaşanan olumsuz hadiselerin neticesinde çocukların haklarını gözetmek adına çocuk koruma düzenlemeleri için çalışmalar başlatılmıştır. Tarihsel süreç içerisindeki ilk çocuk koruma düzenlemelerine ilişkin çalışmalar, genel olarak çocuk işçilere ve bu kişilerin çalışma koşullarına yönelik yapılmıştır. Çocuklara yönelik yapılan fiziki düzenlemelerin ardından gerçekleştirilen ilk çalışmalar, yetişkin bireyler gibi haklara sahip olabilecekleri görüşüne dayandırılmıştır. Bu görüş esas alınarak zaman içerisinde dünya genelinde çocuk haklarının gözetildiği bildiriler ve antlaşmalar kabul edilmeye başlamıştır (Karakaş ve Çevik, 2016).

Çocuk hakları kavramı yaygın olarak kullanılmaya başlandığından bu yana dünya genelinde olduğu kadar ülkemizde de belirli ölçüde gelişim sağlanmıştır. Bu gelişimde pay sahibi olan somut adımlardan bazıları kronolojik olarak sıralandığında; “Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi (1924)”, “Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi (1959)”, “Türk Çocuk Hakları Bildirisi (1963)” ve “Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (1969)” gibi süreçlerden geçildiğini görmek mümkündür (Erbay, 2013). Çocuk haklarını korumaya yönelik atılan adımlar global düzeyde incelendiğinde ise 20.11.1989 tarihinde kabul edilen “Birleşmiş

Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme” en dikkat çekici yasal metinlerinden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır (Akyüz, 2015). Bu sözleşme insan hakları bakımından değerlendirildiğinde, kendisinden önce hiç bahsedilmeyen “çocuk katılımı” kavramı ile yeni bir yaklaşımın benimsenmesinde öncülük ettiği görülmektedir (Flowers, 2010). Bugüne dek yapılan düzenlemelerin aksine “Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’sinde (1989)” çocukların katılım haklarını tanımlamıştır. Aynı zamanda çocukların dâhil oldukları her durumda kararlarını alabilme ve bu yolla kişilik gelişimlerini ve toplumsal açıdan her türden durumda kendilerini ifade edebilme haklarını kazandırmayı hedeflemiştir (Moroğlu, 2003).

Çocukların haklarını korumayı ve onların gelişimlerine katkıda bulunmayı hedefleyen katılımın genel karşılığı “bir aktivitede rol alma” manasına gelmektedir. Bu kavram özellikle karar verme noktasında “rol alma” manasını taşımaktadır (Thomas, 2011). Başka bir deyişle katılım hakkı, kişinin kendisinin dâhil olduğu hususlara katılımını, bağımsız biçimde hareket özgürlüğünü, iletişim kurmasını, seçim yapma ve karar alma mekanizmasındaki özgürlüğü kapsamaktadır (Tomanovic, 2003). Hart’ın (2016) katılım hakkı tanımlamasına göre ise: bireyin kendisini ve toplum içerisindeki birisini etkileyebilecek kararların paylaşılma sürecinden ibarettir. Katılım sürecini en genel manada ele almak gerekirse, çocuklarla yetişkin bireylerin karşılıklı olarak saygı ve güç paylaşımı çerçevesi içerisinde bilgi paylaşımı yaptıkları ve iletişim içinde oldukları süreçtir (Thomas, 2011). Yetişkin bireyler kadar çocuklar açısından da oldukça önemli olarak kabul edilen katılım hususunda diğer herkes gibi çocukların da kendilerini ifade ettikleri konularda gerçek duygularını yansıtmaya durumları dikkat edilmesi gerekmektedir (Kozikoğlu, 2018).

Öztürk (2016), çocukların oyunla katılımının sağlanmasının hem çocuğun kendisini daha özgür biçimde ifade etmesine katkı sağlayacağını hem de katılımının daha etkin biçimde olabileceğini belirtmiştir. Aynı zamanda oyun ve sportif etkinlikler yolu ile içtenlikle duyguların aktarımının sağlanabileceği ve katılımın önündeki en büyük engellerden olan düşük özgüvenli olma, utanç duygusu, çocuğun dilinin bilinmemesi ve o çocuğun daha önce dinlenmemiş olması gibi birçok sorunun ortadan kaldırılabilmesi bilinmektedir (Öztürk, 2016). Konu ile ilgili literatürde yer alan bazı araştırmalar, çocuğun katılımının sportif etkinliklerle ve kurslar bağlantılı olduğunu işaret etmektedir (Yasak, 2022; Avcı ve Akar Gençer, 2017). Coşgun (2019) da sporun, çocuğun katılımını pozitif yönde etkilediğini ifade ederken Yüksel ve Yazıcı (2019) ise öğretmen adayları ile çalışarak bu kişilerin çocukların katılımına ilişkin yetersiz bilgiye sahip olduklarını ve çocukların öğretmenleri olan ilişkilerinin de katılımı etkilediğini ifade etmişlerdir.

Çocukların katılım hakkı ile öğretmenlerin ve öğretmen adayları arasındaki bağlantıyı açıklayan araştırmalarda eğitimci kişilerin bazı özelliklere sahip olmaları gerektiği ifade edilmiştir. Buna, öğretmenlerin empatik, öz yönetime teşvik edebilen, tutarlı ve katılımı anlamlı kılan bireyler olmaları halinde sınıf içindeki iklimin de değiştirilebileceği örneğini vermek mümkündür (Howe ve Covell, 2013). Bu türden özellikleri kazandırabilecek eğitim programları ise pedagojik formasyon temelli ders içeriklerinden oluşmaktadır (Çelik, 2017). Tüm bu katılımı olumlu yönde etkileyebilecek unsurlar beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarına eğitim veren programlarda yer almaktadır (Uğraş ve Güllü, 2019). Hem bu sebepten hem de fiziksel, ruhsal ve sosyal gelişim sağlama adına beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarını yetiştirme programlarının dersler içerikleri göz önünde

bulundurulduğunda beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin çocukların katılımlarını pozitif yönde etkileyip pek çok becerilerini geliştirmelerine katkıda buldukları için bu kişilerin katılım hususunda farkındalıklarının yüksek düzeyde olmaları beklenmektedir. Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin ya da bu meslek grubunda eğitimci adaylarının çocukların katılım düzeylerine ilişkin farkındalıklarını araştıran çalışmaların azlığı ilgili alan yazında dikkat çekmektedir. Bu sebeple araştırmanın temel amacı; beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çocuk katılım farkındalık düzeylerinin incelenmesidir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırma, beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çocuk katılım farkındalık düzeylerinin incelenmesine dayalı olduğu için genel tarama modelinden faydalanılmıştır. Karasar'ın (2015) tanımlamasına göre tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evren hakkında genel bir yargıya ulaşmak adına evrenin tümüne veya evrenden alınacak belirli bir örneklem ile yapılabilen tarama düzenlemeleridir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini Bayburt Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi'nin beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklem grubunu ise evrenden kolaylama örnekleme yöntemi ile ulaşılan 109 kişi oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada katılımcıları iki ayrı form yöneltilmiştir. Bu formlar; "Kişisel Bilgi Formu" ve "Çocuk Katılımı Farkındalık Ölçeği'dir".

Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formunda toplam 9 madde yer almaktadır. Bunlar; cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, ikamet edilen yerleşim yeri, aylık ortalama kişisel gelir, aylık ortalama aile geliri, aktif spor yapma durumu, haftalık internette harcanan zaman ve sosyal medyada harcanan zaman değişkenleridir.

Çocuk Katılımı Farkındalık Ölçeği (ÇKFÖ)

Katılımcılara yöneltilen ikinci form "Çocuk Katılımı Farkındalık Ölçeği'dir (ÇKFÖ)". Polat, Ersoy ve Toran (2017) tarafından geliştirilen ÇKFÖ'nde, beşli likert tipinde 18 madde yer almaktadır. ÇKFÖ toplam cronbach's alpha değeri (α) .80 olarak bulunmuştur. Ölçek aynı zamanda toplamda 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar; Katılımda Dekorasyon ($\alpha=.84$), Katılımda Çocuğun Görüşüne Saygı ($\alpha=.78$), Katılımda Zorlama ($\alpha=.74$), Katılımda Ayrım Gözetmeme ($\alpha=.79$) ve Katılımda Fizyolojik İhtiyaçlar'dır ($\alpha=.66$).

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde IBM SPSS 23.0 versiyonu kullanılmıştır. Verilerin dağılımının normallik sınavasının sonucunda verilerin normal dağılım sergilediği kabul edilmiştir. Ölçme araçları yoluyla toplanan ve programa aktarılan ölçek formlarındaki ham verilerin öncelikle veri türü

göz önünde bulundurularak tanımlayıcı istatistikleri hesaplanmıştır ve bu hesaplamalar tablolara dönüştürülmüştür. Daha sonra toplanan verilerin istatistiksel değerlendirmelerinde farklılık sınamaları için t-Testi ve ANOVA, ilişki sınamaları adına ise Pearson Çarpım Moment Korelasyon Katsayısı tekniği kullanılmıştır. Anlamlılık değeri olarak ise “ $p<0,05$ ” güven aralığı dikkate alınmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, ilgili verilerin analizleri sonucunda elde edilen bulgular tablolar şeklinde sunulmaktadır.

Tablo 1. Değişkenlere ilişkin frekans ve yüzdeler

Değişken	Grup	f	%
Cinsiyet	Kadın	41	37,6
	Erkek	68	62,4
Sınıf	1. Sınıf	28	25,7
	2. Sınıf	30	27,5
	3. Sınıf	26	23,9
	4. Sınıf	25	22,9
İkamet Edilen Yerleşim Yeri	Köy/Kasaba+Belde	19	17,4
	İlçe Merkezi	36	33,0
	İl Merkezi	54	49,5
Aktif Olarak Spor Yapma Durumu	Evet	48	44,0
	Hayır	61	56,0
Toplam		109	100,0

Tablo 1 incelendiğinde araştırma grubuna ilişkin erkeklerin kadınlardan ve ikinci sınıftaki katılımcıların diğer sınıflardaki katılımcılardan daha yüksek sayıya sahip oldukları görülmektedir. Ayrıca katılımcıların çoğunluğunun il merkezinde ikamet ettikleri ve aktif olarak spor yapmadıkları tespit edilmiştir.

Tablo 2. Yaş, kişisel gelir düzeyi, aile gelir düzeyi, internette vakit geçirme süresi ve sosyal medyada vakit geçirme süresi değişkenlerinin tanımlayıcı istatistikleri

Değişken	n	Ortalama	Medyan	Std. Sapma	Minimum	Maksimum	Çarpıklık	Basıklık
Yaş	109	21,862	21	2,8818	18	37	2,108	7,292
Aylık Ortalama Kişisel Gelir Düzeyi (TL)	109	1975,688	1300	1870,477	800	10000	2,924	8,909
Aylık Ortalama Aile Gelir Düzeyi (Kişisel Gelir Düzeyi) (TL)	109	6893,569	6000	4234,322	2000	30000	2,645	9,571
İnternette Haftada Ortalama Vakıt Geçirme Süresi (Saat)	109	32,459	30	19,2376	10	90	0,983	0,252
Sosyal Medyada Haftada Ortalama Vakıt Geçirme Süresi (Saat)	109	22,33	20	15,4788	2	70	1,08	0,58

Tablo 2 incelendiğinde katılımcıların yaşlarının ortalamasının 21,862 ve standart sapmasının 2,8818; aylık ortalama kişisel gelir düzeylerinin ortalamasının 1975,688 ve standart sapmasının 1870,477; aylık ortalama aile gelir düzeylerinin (kişisel gelir dâhil) ortalamasının

6893,569 ve standart sapmasının 4234,322; internette haftada ortalama vakit geçirme sürelerinin ortalamasının 32,459 ve standart sapmasının 19,2376; sosyal medyada haftada ortalama vakit geçirme sürelerinin ortalamasının 22,33 ve standart sapmasının 15,4788 olduğu görülmektedir. Buna ek olarak çarpıklık ve basıklık değerleri çerçevesinde yaş, aylık ortalama kişisel gelir düzeyi ve aylık ortalama aile gelir düzeyi (kişisel gelir düzeyi) değişkenlerinin normal dağılım sergilemedikleri, internette haftada ortalama vakit geçirme süresi ve sosyal medyada haftada ortalama vakit geçirme süresi değişkenlerinin ise normal dağılım sergiledikleri kabul edilmiştir (bkz. Chou ve Bentler, 1995; George & Mallery, 2010).

Tablo 3. Ölçek boyutlarının tanımlayıcı istatistikleri

Boyutlar	n	Ortalama	Medyan	Std. Sapma	Minimum	Maksimum	Çarpıklık	Basıklık
Katılımda Dekorasyon	109	2,2339	2,1667	0,74367	1	4,67	0,838	1,129
Katılımda Çocuğun Görüşüne Saygı	109	4,7592	5	0,35831	3,5	5	-1,449	1,31
Katılımda Zorlama	109	1,7454	1,75	0,58431	1	3,25	0,581	-0,181
Katılımda Ayrım Gözetmeme	109	4,844	5	0,31694	4	5	-1,855	2,077
Katılımda Fizyolojik İhtiyaçlar	109	3,4404	3,5	0,97117	1	5	-0,285	-0,185
Çocuk Katılımı Farkındalık (Toplam)	109	4,081	4,1111	0,32985	3,17	4,94	-0,316	0,302

Tablo 3 incelendiğinde çocuk katılımı farkındalık ölçeği kapsamında katılımda dekorasyonun puan ortalaması 2,2339 ve standart sapması 0,74367; katılımda çocuğun görüşüne saygının puan ortalaması 4,7592 ve standart sapması 0,35831; katılımda zorlamanın puan ortalaması 1,7454 ve standart sapması 0,58431; katılımda ayrım gözetmemenin puan ortalaması 4,844 ve standart sapması 0,31694; katılımda fizyolojik ihtiyaçların puan ortalaması 3,4404 ve standart sapması 0,97117; çocuk katılımı farkındalığının (toplam) puan ortalaması 4,081 ve standart sapması 0,32985 olarak bulunmuştur. Ayrıca katılımcıların katılımda zorlama düzeylerinin çok düşük, katılımda dekorasyon düzeylerinin düşük, katılımda fizyolojik ihtiyaçlar ve çocuk katılımı farkındalık (toplam) düzeylerinin yüksek ve katılımda çocuğun görüşüne saygı ve katılımda ayrım gözetmeme düzeylerinin çok yüksek olduğu ileri sürülebilmektedir. Buna ek olarak çarpıklık ve basıklık değerleri çerçevesinde ölçek boyutlarının normal dağılım sergiledikleri kabul edilmiştir (bkz. Chou ve Bentler, 1995; George & Mallery, 2010).

Tablo 4. Cinsiyet değişkenine göre t-testi sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	n	Ortalama	Std, Sapma	Ser, Der,	t	p
Katılımda Dekorasyon	Kadın	41	2,1911	,85599	107	-,466	,642
	Erkek	68	2,2598	,67248			
Katılımda Çocuğun Görüşüne Saygı	Kadın	41	4,7561	,38523	107	-,069	,945
	Erkek	68	4,7610	,34402			
Katılımda Zorlama	Kadın	41	1,7012	,59482	107	-,611	,542
	Erkek	68	1,7721	,58068			
Katılımda Ayrım Gözetmeme	Kadın	41	4,8293	,32806	107	-,376	,707
	Erkek	68	4,8529	,31218			
Katılımda Fizyolojik İhtiyaçlar	Kadın	41	3,4756	1,07210	107	,293	,770
	Erkek	68	3,4191	,91264			
Çocuk Katılımı Farkındalık (Toplam)	Kadın	41	4,0989	,35865	107	,438	,662
	Erkek	68	4,0703	,31348			

Tablo 4 incelendiğinde cinsiyet değişkenine göre çocuk katılımı farkındalık ölçeği boyutlarının puan ortalamaları bağlamında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 5. Sınıf değişkenine göre anova sonuçları

Boyutlar	Grup	Ortalama	Std, Sapma	sd	F	p	Anlamlı Farklılık
Katılımda Dekorasyon	1, Sınıf (1)	2,0774	,54713	3	1,347	,263	---
	2, Sınıf (2)	2,1778	,59199				
	3, Sınıf (3)	2,2372	,76909				
	4, Sınıf (4)	2,4733	1,01000				
Katılımda Çocuğun Görüşüne Saygı	1, Sınıf (1)	4,7589	,30033	3	,828	,481	---
	2, Sınıf (2)	4,7000	,37943				
	3, Sınıf (3)	4,7404	,44989				
	4, Sınıf (4)	4,8500	,27951				
Katılımda Zorlama	1, Sınıf (1)	1,7321	,46611	3	2,804*	,043	2>4
	2, Sınıf (2)	1,9083	,60345				
	3, Sınıf (3)	1,8269	,69918				
	4, Sınıf (4)	1,4800	,47828				
Katılımda Ayrım Gözetmeme	1, Sınıf (1)	4,7857	,37090	3	2,595	,056	---
	2, Sınıf (2)	4,7667	,38804				
	3, Sınıf (3)	4,8654	,26675				
	4, Sınıf (4)	4,9800	,10000				
Katılımda Fizyolojik İhtiyaçlar	1, Sınıf (1)	3,3750	1,06827	3	1,183	,320	---
	2, Sınıf (2)	3,5167	,98684				
	3, Sınıf (3)	3,1923	1,01071				
	4, Sınıf (4)	3,6800	,76212				
Çocuk Katılımı Farkındalık (Toplam)	1, Sınıf (1)	4,1369	,22298	3	,485	,694	---
	2, Sınıf (2)	4,0333	,38313				
	3, Sınıf (3)	4,0876	,35283				
	4, Sınıf (4)	4,0689	,34631				

* $p<0,05$

Tablo 5 incelendiğinde sınıf değişkenine göre katılımda zorlama alt boyutunun puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir ($F(3-105)=2,804$; $p<0,05$). Bu anlamlı farklılığın 2. Sınıf ile 4. Sınıf grupları arası olduğu anlaşılmış olup 2. Sınıf grubu lehine olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte sınıf değişkenine ilişkin diğer durumlar için istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 6. İkamet edilen yerleşim yeri değişkenine göre anova sonuçları

Boyutlar	Grup	Ortalama	Std, Sapma	sd	F	p
Katılımda Dekorasyon	Köy/Kasaba + Belde (1)	2,3421	,81171	2	,276	,759
	İlçe Merkezi (2)	2,1852	,68981			
	İl Merkezi (3)	2,2284	,76362			
Katılımda Çocuğun Görüşüne Saygı	Köy/Kasaba + Belde (1)	4,7895	,35613	2	1,309	,275
	İlçe Merkezi (2)	4,6806	,42515			
	İl Merkezi (3)	4,8009	,30476			
Katılımda Zorlama	Köy/Kasaba + Belde (1)	1,6447	,50219	2	,346	,709
	İlçe Merkezi (2)	1,7569	,60500			
	İl Merkezi (3)	1,7731	,60319			
Katılımda Ayrım Gözetmeme	Köy/Kasaba + Belde (1)	4,8158	,34199	2	3,204*	,045
	İlçe Merkezi (2)	4,7500	,38730			
	İl Merkezi (3)	4,9167	,23291			
Katılımda Fizyolojik	Köy/Kasaba + Belde (1)	3,3158	1,03024	2	,315	,730

İhtiyaçlar	İlçe Merkezi (2)	3,4028	1,14530			
	İl Merkezi (3)	3,5093	,82697			
Çocuk Katılımı Farkındalık (Toplam)	Köy/Kasaba + Belde (1)	4,0848	,37514			
	İlçe Merkezi (2)	4,0710	,31106	2	,025	,976
	İl Merkezi (3)	4,0864	,33152			

* Homojenlik durumu ve Tip I Hata gözetilerek gruplar arası karşılaştırma yapıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür.

Tablo 6 incelendiğinde ikamet edilen yerleşim değişkenine göre katılımda ayırım gözetmeme alt boyutunun puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir ($F(2-106)= 3,204$; $p<0,05$). Ancak analize ilişkin homojenlik durumu ve Tip I Hata gözetilerek gruplar arası karşılaştırma yapıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Ayrıca ikamet edilen yerleşim değişkenine ilişkin diğer durumlar için de istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 7. Aktif olarak spor yapma durumu değişkenine göre t-testi sonuçları

Boyutlar	Aktif Olarak Spor Yapma Durumu	n	Ortalama	Std, Sapma	Ser, Der,	t	p
Katılımda Dekorasyon	Evet	48	2,2778	,69047	107	,544	,588
	Hayır	61	2,1995	,78694			
Katılımda Çocuğun Görüşüne Saygı	Evet	48	4,7917	,33156	107	,839	,404
	Hayır	61	4,7336	,37878			
Katılımda Zorlama	Evet	48	1,7865	,64822	107	,649	,518
	Hayır	61	1,7131	,53197			
Katılımda Ayırım Gözetmeme	Evet	48	4,8542	,29097	107	,295	,769
	Hayır	61	4,8361	,33815			
Katılımda Fizyolojik İhtiyaçlar	Evet	48	3,5417	,88024	107	,966	,336
	Hayır	61	3,3607	1,03735			
Çocuk Katılımı Farkındalık (Toplam)	Evet	48	4,0544	,32465	107	-,746	,457
	Hayır	61	4,1020	,33505			

Tablo 7 incelendiğinde aktif olarak spor yapma durumu değişkenine göre çocuk katılımı farkındalık ölçeği boyutlarının puan ortalamaları bağlamında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 8. Yaş, kişisel gelir düzeyi, aile gelir düzeyi, internette vakit geçirme süresi ve sosyal medyada vakit geçirme süresi değişkenleri ile ölçek boyutları arasındaki korelasyon analizi sonuçları

Değişkenler	Katılımda Dekorasyon	Katılımda Çocuğun Görüşüne Saygı	Katılımda Zorlama	Katılımda Ayırım Gözetmeme	Katılımda Fizyolojik İhtiyaçlar	Çocuk Katılımı Farkındalık (Toplam)
Yaş	r	,249*	-,043	-,071	,163	-,041
	p	,009	,656	,464	,090	,668
	n	109	109	109	109	109
Aylık Ortalama Kişisel Gelir Düzeyi	r	,025	,106	-,235*	,135	-,030
	p	,796	,274	,014	,163	,755
	n	109	109	109	109	109
Aylık Ortalama Aile Gelir Düzeyi (Kişisel Gelir Dâhil)	r	,008	,216*	-,275*	,161	-,159
	p	,931	,024	,004	,095	,098
	n	109	109	109	109	109
İnternette Haftada Ortalama Vakit Geçirme Süresi	r	,163	,185	-,306*	,062	-,022
	p	,090	,054	,001	,522	,818
	n	109	109	109	109	109
Sosyal Medyada	r	,154	,194*	-,294*	,099	-,007

Haftada Ortalama	p	,110	,043	,002	,304	,942	,538
Vakit Geçirme Süresi	n	109	109	109	109	109	109

*p<0,05

Tablo 8 incelendiğinde katılımcıların yaşları ile katılımı dekorasyon alt boyutunun puan ortalamaları arasında pozitif yönde düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir ($r=0,249$; $p<0,05$). Katılımcıların aylık ortalama kişisel gelir düzeyleri ile katılımı zorlama alt boyutunun puan ortalamaları arasında negatif yönde düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir ($r=-0,235$; $p<0,05$). Katılımcıların aylık ortalama aile gelir düzeyleri ile katılımı zorlama alt boyutunun puan ortalamaları arasında negatif yönde düşük düzeyde ($r=-0,275$), katılımı çocuğun görüşüne saygı (0,216) ve çocuk katılımı farkındalık ($r=0,229$) boyutlarının puan ortalamaları arasında ise pozitif yönde düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı ilişkilerin olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Katılımcıların internette haftada ortalama vakit geçirme süreleri ile katılımı zorlama alt boyutunun puan ortalamaları arasında negatif yönde orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir ($r=-0,306$; $p<0,05$). Katılımcıların sosyal medyada haftada ortalama vakit geçirme süreleri ile katılımı çocuğun görüşüne saygı alt boyutunun puan ortalamaları arasında pozitif yönde düşük düzeyde ($r=0,194$), katılımı zorlama alt boyutunun puan ortalamaları arasında ise negatif yönde düşük düzeyde ($r=-0,294$) istatistiksel olarak anlamlı ilişkilerin olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Bununla birlikte diğer durumlar için istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0,05$).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çocuk katılım farkındalıklarının incelenmesini amaçlayan araştırma sonuçlarına göre; cinsiyet değişkenine ilişkin gruplar arası farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Ancak konu ile ilgili literatür incelendiğinde, çocuk katılım haklarına ilişkin yapılan araştırma sonuçlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaştığı görülmektedir. Bunlardan ilki, bulgularımızın aksi yönünde sonuçlara ulaşan Yüksek ve Yazıcı'nın (2019) öğretmen adayları ile gerçekleştirdiği araştırmadır. Bahsi geçen araştırma sonuçları, kadın öğretmen adaylarının erkeklere oranla daha yüksek ortalama puan elde etmeleri nedeniyle gruplar arası istatistiki açıdan farklılık olduğunu işaret etmektedir. Kozikoğlu (2018) ise çocukların katılım haklarına ilişkin öğretmenlerle çalışarak; öğretmenlerin çocukların görüşlerini özgürce ifade etme haklarına çok yüksek düzeyde katıldıkları tespit etmiştir. Ancak öğretmenlerin cinsiyetlerine ilişkin farklılık olmadığını ifade etmiştir. Literatürde yer alan bu farklılıkların, gerek öğretmenler gerekse öğretmen adayları adına bireysel farklılıklardan kaynaklandığını söylemek mümkündür. Gülay Ogelman ve Güngör'ün (2021) araştırma sonuçları bu sonuçlara örnek teşkil edecek niteliktedir. Bahsi geçen araştırma sonuçları; bireylerin çocuklara duydukları sevgi ile çocukların katılım haklarına ilişkin farkındalıklarının doğru orantılı olduğu vurgusunu yapmaktadır.

Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının sınıf değişkenine ilişkin çocuk katılım farkındalıklarında gruplar arası farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu farklılık 2. Sınıf öğrencilerinin 4. Sınıf öğrencilerine oranla "Katılımda Zorlama" alt boyutunda daha yüksek ortalama puan elde etmesinden kaynaklanmaktadır. Bu sonuç, üst sınıflardan öğrencilerin, çocukların katılımında zorlama hususunda alt sınıflardan öğrencilere kıyasla daha fazla bilgi sahibi olduğunu ifade etmektedir. Bu sonucu destekleyen Sop ve Topcu Bilir'in (2021)

çalışmaları sonucunda da benzer bulgular elde edilerek 2. ve 4. Sınıf öğrencileri arasında fark olduğu tespit edilmiştir. Bulgularımıza paralellik gösteren sonuçlara ulaşan Şişlioğlu (2022) ise öğretmenlerle gerçekleştirdiği çalışmanın neticesinde, çocuklara yönelik verilerin yer aldığı akademik eğitim almanın çocuk katılım farkındalığını artırdığını tespit etmiştir. Bunun sebebinin, alınan eğitimde çocuklara ve onların haklara ilişkin bilgiler edinme ile meydana gelmiş olabileceği düşünülmektedir.

İkamet edilen yerleşim yeri değişkenine ilişkin katılımcıların çocuk katılım farkındalıkları ortalama puanlarının arasında istatistiki açıdan farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda konu ile ilgili literatürde beden eğitimi ve spor alanında herhangi bir veriye ulaşılamamıştır. Ancak kişilerin çocuk katılım farkındalıkları ikamet edilen yerleşim yeri bazında irdelendiğinde; Kaya (2011) öğretmen adaylarının çocuk katılım haklarına ilişkin görüşlerinin ikamet edilen yer değişkenine bağlı farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Kimi araştırma sonuçları ise yerel yönetimlerin çocuklara ilişkin uygulamalarının neticesinde o bölgede ikamet edenlerin farkındalıklarının olumlu yönde etkilendiği göstermektedir (Berkün, 2019). Arın ve Özsoy (2015) da benzer ifadelerle yetişkinlerin çocuk katılım farkındalığının kentsel mekân tasarımı ile ilişkili olduğunu ve yaşam alanlarının tasarımının çocuk katılımına uygun olması ile bu ilişkinin artış göstererek kişilerin farkındalıklarını arttırdığı vurgulanmıştır. Bu sebeple katılımcılar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı düşünülmektedir.

Araştırma grubunu oluşturan beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının çocuk katılım farkındalıkları, aktif spor yapma durumu değişkeni bazında incelendiğinde anlamlı farkın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak spora aktif olarak katılan bireylerin ortalama puanları anlamlı olmamakla birlikte daha yüksek bulunmuştur. Spora paydaş kişilerinden birisi olan beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarından aktif olarak spor yapan bireylerin farkındalıklarının daha yüksek olmasını açıklamak için ilk olarak “Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (1989)” incelenmelidir. Çünkü bu sözleşme, spor ortamının çocuğun aktif katılımı, tercih haklarının varlığı ve çocuğun kendini ifade etmesi gibi unsurlar açısından oldukça elverişli koşullar sağladığını ifade etmektedir (Dağ vd., 2015). Sözleşmenin içerisinde yer alan spor ortamının verimliliği ile beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının öğrenim gördükleri süre boyunca aldıkları pedagojik eğitim derslerinden edindikleri bilgilerle birlikte farkındalıklarının arttığı düşünülmektedir. Nitekim beden eğitimi ve spor alanında öğrenim gören öğrencilerin aldıkları pedagojik eğitimler doğrultusunda nasıl etkilendiklerini araştıran Temel, Altınkök ve Kayışoğlu (2016) da yaptıkları araştırma sonucunda, bu anlamdaki farklılıkları ortaya koyarak bulgularımızı desteklemektedirler.

Yaş değişkeni dikkate alındığında yalnızca “Katılım Dekorasyonu” alt boyutu ile pozitif yönde ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak diğer alt boyutlar ile yaş değişkeni arasında ilişkiye rastlanmamıştır. Deleş ve Kaytez (2021), yaş değişkeni ile elde edilen çocuk hakları farkındalığının öğretmen adayları ile çalışılması halinde katılımcıların biyolojik yaşlarının birbirine yakın olmasından ve alınan eğitim gibi pek çok değişkenin ortak olması nedeniyle istatistiki açıdan bir farklılığın ya da ilişkinin olmadığını ifade etmişlerdir. Koran (2015) da benzer sonuçlarla, öğretmen adaylarının farkındalıklarını arttıran şeylerin yaş ve cinsiyet gibi

değişkenlerden ziyade bireysel deneyim ve alınan eğitim unsurlarının olduğu vurgusunu yapmıştır. Mishal, Rizwan ve Raja (2018) ise eğitimcilerin haricinde pediatri doktorları ile çalışıp kişilerin bireysel deneyimlerinin ve aldıkları çocuk hakları eğitimlerinin çocuk katılım farkındalığını yordama adına kişilerin yaşlarından daha güçlü fikir sunduğunu ifade etmişlerdir.

Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının aylık ortalama kişisel gelir ve aile geliri değişkenleri ile “Katılımda Zorlama” alt boyutu arasında negatif yönde ilişki olduğu ve aylık ortalama kişisel gelir ile “Katılımda Çocuğun Görüşüne Saygı” alt boyutu arasında pozitif yönde ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Başka bir deyişle, beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının gelir düzeyleri arttıkça çocukların katılım görüşlerine olan saygıları artış gösterir ve katılımda zorlamaları azalır. Bu verilere ek olarak kişilerin gelir düzeyleri ile “Çocuk Katılım Farkındalığı Toplam” puanları arasında da pozitif yönde ilişki olduğu tespit edilmiştir. Pilatin ve Ahmetoğlu (2020) öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumlarını araştırmıştır ve katılımcıların sosyo-ekonomik durumlarında gruplar arası bir farklılığa rastlamamıştır. Doğan, Torun ve Akgün (2014) de benzer şekilde öğretmen adaylarının aylık ortalama gelir düzeylerine bağlı anlamlı bir sonuca ulaşamamıştır. Fakat ortalama puanlar incelendiğinde gelir düzeyinin artışına bağlı katılımcıların çocuk hakları farkındalıklarının da artış gösterdiğini ifade ederek bulgularımızı desteklemiştir. Dahası çocuk katılımında öğretmen ve öğretmen adayları kadar ailelerin de farkındalıklarını ve tutumlarını etkileyen önemli unsurlardan birisinin ekonomik koşullar olduğuna dair veriler de konu ile ilgili literatürde yer almaktadır (Ersoy, 2012; Tatlı, Selimoğlu ve Bademci, 2012). Bu durumun ise kişilerin gelir düzeylerinin artışı ile çocuklarının katılımlarında görüşlerine saygı duyabilecek kadar alternatif tercih hakkı üretebilme durumları ile ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Katılımcıların internet ortamında ve sosyal medyada geçirdikleri zaman dilimlerine ilişkin elde edilen veriler doğrultusunda, beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının internet ortamında ve sosyal medyada geçirdikleri zamanın artışı ile “Katılımda Zorlama” alt boyutu arasında negatif yönde ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yine sosyal medyada geçirilen zaman değişkenine bağlı “Katılımda Çocuğun Görüşüne Saygı” alt boyutu ile aralarında pozitif yönde ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Duygulu (2019) sosyal medya ve çocuk katılımı kavramlarını araştırmasında inceleyerek ebeveynlerin çocukların katılım haklarını ihlal ettiğini ve bu sebeple sosyal medyanın çocuk haklarına ilişkin istismara açık bir mecra olduğunu ifade etmiştir. Öte yandan sosyal medyayı ve internet ağlarını çocuk katılımı da dâhil olmak üzere pek çok alandan bilgi edinmek amaçlı kullanmak da mümkündür. Kamiloğlu ve Yurttaş’ın (2014) araştırma sonuçları bu verileri desteklemektedir ve ilgili araştırma sonucunda kişilerin elektronik ortamlarda geçirdikleri zamanın artışı ile pek çok konudaki farkındalıklarının da artış gösterdiği tespit edilmiştir. Bu sebeptendir ki, çocuğun katılımına saygı duyma gibi olumlu bir alt boyut ile pozitif yönde, katılıma zorlama gibi olumsuz olarak nitelendirilebilecek bir alt boyutta negatif yönde ilişki tespit edilmiştir.

Tüm bu verilere dayanarak beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin direkt muhatabı olan çocukların katılım haklarına ilişkin daha fazla bilgi sahibi olabilmeleri ve bu alandaki öğretmen adaylarının çocuk katılım farkındalığının artırılması adına çocuk katılım haklarına yönelik derslerin ilgili alanlarda okutulması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Akyüz, E. (2015). *Çocuk hukuku*. Ankara: Pegem Akademi.
- Arın, S., ve Özsoy, A. (2015). Kentsel mekân tasarımında çocuk katılımı. *İDEALKENT*, 6(17), 182-201.
- Avcı, N., ve Akar Gençler, A. (2017). Ebeveynlerin gözünden çocuğun kendi yaşamına katılma hakkı. *Journal of International Social Research*, 10(53), 546-555.
- Berkün, S. (2019). Çocuk dostu kent yönetimlerinin çocuklar tarafından değerlendirilmesi: Bursa örneği. *Business & Management Studies: An International Journal*, 7(1), 135-152.
- Chou, C. P., ve Bentler, P. M. (1995). *Estimates and tests in structural equation modeling. in structural equation modeling: concepts, issues and applications*, Edited by R. H. Hoyle, 37-55. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Coşgun, G. (2019). *Ebeveynlerin Çocuk Katılımı Hakkına Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Çelik, B. (2017). *Çocuk Katımlı Eğitim Programının 60-72 Aylık Çocukların Öz Düzenleme Becerisi Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Dağ, H., Doğan, M., Sazak, S., Kaçar, A., Yılmaz, B., Doğan, A., ve Arıca, V. (2015). Çocuk haklarına güncel yaklaşım. *Cukurova Medical Journal*, 40(1), 1-5.
- Deleş, B., ve Kaytez, N. (2021). Çocuk gelişimci adaylarının aile içi şiddet ve çocuk haklarına ilişkin farkındalık düzeylerinin incelenmesi. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (26), 325-347.
- Doğan, Y., Torun, F., ve Akgün, H. (2014). Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 11(2), 503-516.
- Duygulu, S. (2019). Sosyal medyada çocuk fotoğrafları paylaşmanın mahremiyet ihlali ve çocuk istismarı açısından değerlendirilmesi. *TRT Akademi*, 4(8), 428-487.
- Erbay, E. (2013). Çocukların katılım hakkı üzerine bir türkiye değerlendirmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 38-54.
- Ersoy, A. F. (2012). Vatandaşlık eğitiminde ihmal edilen bir alan: evde ve okulda çocuk haklarının eğitimi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 4(2), 359-376.
- Flowers, N. (2010). *Pusulacak çocuklar için insan hakları eğitimi kılavuzu*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- George, D., ve Mallery, P. (2010). In GEN (Ed.), *SPSS for Windows Step by Step. A Simple Study Guide and Reference*. Boston, MA: Pearson Education, Inc, 10.
- Hart, R. H. (2016). *Çocukların katılımı: kuram ve uygulamada toplum gelişimi ve çevre korumasında genç yurttaşları içermek*. (Çeviri: Kılınç, T. Ş.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- İnan, A. N. (1995). Çocuk haklarına dair sözleşme. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 44(1), 765-778.

- Kamiloğlu, F. ve Yurttaş, Ö. U. (2014). Sosyal medyanın bilgi edinme ve kişisel gelişim sürecine katkısı ve lise öğrencileri üzerine bir alan çalışması. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, (21), 129-150.
- Karakaş, B., ve Çevik, Ö. C. (2016). Çocuk refahı: çocuk hakları perspektifinden bir değerlendirme. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(3), 887-906.
- Karasar, N. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kaya, S. Ö. (2011). *Öğretmen adaylarının çocuk hakları ile ilgili görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Koran, N. (2015). *Öğretmenlere yönelik çocuk hakları ve hak ihlalleri eğitiminin değerlendirilmesi üzerine nitel bir çalışma*. Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal, 3rd National Congress of Child Development and Education (International Participations) (Congress Book).
- Kozikoğlu, İ. (2018). Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk hakları ve çocuk katılım hakkına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 7(4), 408-427.
- Mishal, L., Rizwan, A. L., ve Raja, A. S. (2018). Assessment of child rights awareness among pediatric doctors and nurses in tertiary hospitals, lahore. *International Journal of Caring Sciences*, 11(3), 1623-1630.
- Moroğlu, N. (2003). *Ulusal ve uluslararası hukukta çocuk hakları*, II. Eğitim Paneli. İstanbul: Alman Liseliler Kültür ve Eğitim Vakfı.
- Ogelman, H. G., ve Güngör, H. (2021). Çocuk gelişimi öğrencilerinin çocuk sevme düzeylerinin çocuk katılımı farkındalığı düzeylerini yordayıcı etkisi. *Uluslararası Alan Eğitimi Dergisi*, 7(1), 51-61.
- Öztürk, A. B. (2016). *Çocuk katılımını oyunla sağlamak*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Pilatin, G., ve Ahmetoğlu, E. (2020). Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Ondokuz Mayıs University Journal of Education Faculty*, 39(3 100. Yıl Eğitim Sempozyumu Özel Sayı), 117-136.
- Polat, B. D., Ersoy, Ö. A. ve Toran, M. (2017). Çocuk katılımı farkındalık ölçeği (ÇKFÖ): ölçek geliştirme, güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 186-215.
- Sop, A., ve Topcu Bilir, Z. (2021). Üniversite öğrencilerinin çocuk katılım hakkı farkındalıklarının incelenmesi. *Interdisciplinary Journal of Child Rights Research*, 1(1), 26-45.
- Şişlioğlu, M. (2022). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öğretmenlik Tutumları ile Eğitim Ortamlarında Çocuk Katılım Hakkına Yer Verme Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Tatlı, S., Selimoğlu, H. ve Bademci, D. (2012). Çocukları okul öncesi eğitime devam eden annelerin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(3), 101-114.

- Temel, C., Altinkök, M., ve Kayışoğlu, N. B. (2016). Pedagojik formasyon eğitimi uygulamasının beden eğitimi öğretmenliğine yansımaları. *International Journal of Human Sciences*, 13(1), 1862-1872.
- Thomas, N. (2011). *Towards a theory of children's participation*. Boston: Martinus Nijhoff Publishers.
- Tomanovic, S. (2003). Negotiating children's participation and autonomy within families. *The International Journal of Children's Rights*, 11(1), 51-71.
- Uğraş, S., ve Güllü, M. (2019). Beden eğitimi öğretmenliği bölümlerinin yeterliliği ile ilgili öğretmen görüşleri. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 57-65.
- Uğurlu, Z., ve Gülsen, İ. A. (2014). Çocuk hakları ve hukuki bağlamda çocuğun ihmal ve istismardan korunması. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-24.
- Yasak, H. (2022). *Çocuk Hakları Bağlamında Orta Okul Çağı Mevsimlik Gezici Tarım İşçilerinin Çocuklarının Yaşam Koşullarının Değerlendirilmesi: Turgutlu Örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Manisa.
- Yüksel, B., ve Yazıcı, Z. (2019). Öğretmen adaylarının çocuk katılım hakkına ilişkin farkındalıklarının değerlendirilmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 3(2), 457-477.